

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการตลาดผักอินทรีย์โครงการหลวง มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบปัจจัยการผลิตชีวภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ศึกษาวิธีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อลดความสูญเสียของผลิตผล และศึกษาศักยภาพการผลิตและการตลาดผักอินทรีย์โครงการหลวง สำหรับปรับปรุงการผลิตและการตลาด โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย

1. การทดสอบปัจจัยการผลิตชีวภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกพืชตระกูลสลับ 5 ชนิด คือ ผักกาดหอมห่อ คอส ไคคิลีแดง ไคคิลีเขียว เรดโครอล และมะเขือเทศ 2 พันธุ์คือ Cherry และ Thomas โดยการฉีดพ่นปัจจัยการผลิตทั้ง 3 ชนิด สลับกันทุกๆ 3 วัน สามารถลดการระบาดของโรคใบจุดในระยะกล้าและหลังย้ายปลูกในพืชตระกูลสลับทั้ง 5 ชนิดได้ดี สำหรับมะเขือเทศทั้ง 2 พันธุ์การฉีดพ่นเชื้อรา *Beauveria bassiana* เชื้อรา *Metarhizium anisopliae* เชื้อแบคทีเรีย *Bacillus thuringensis* (ผลิตภัณฑ์การค้าฟลอร์แบค) น้ำหมักสูตร PP3 (ป้องกันกำจัดแมลง) สลับกันทุกๆ 3 วัน สามารถลดการระบาดของเพลี้ยไฟได้ดี

2. การศึกษาวิธีการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อลดความสูญเสียจากอาการเน่าในเบป็องเต ผักกาดกวางตุ้ง และคอส

เบป็องเต การใช้ผ้าชุบน้ำผสมคลอรีนความเข้มข้น 200 ppm เช็ดทำความสะอาดผลิตผล สามารถเก็บรักษาผลิตผลได้นานที่สุด 3 วัน และ 15 วัน ที่อุณหภูมิห้องและอุณหภูมิ 7 องศาเซลเซียส ตามลำดับ **ผักกาดกวางตุ้ง** การใช้ผ้าชุบน้ำอเล็กโตรไลต์เช็ดทำความสะอาดผลิตผล สามารถเก็บรักษาผลิตผลได้นานที่สุด 2 วัน และ 10 วัน ที่อุณหภูมิห้องและอุณหภูมิ 7 องศาเซลเซียส **คอส** การใช้ผ้าชุบน้ำอเล็กโตรไลต์เช็ดทำความสะอาดผลิตผล สามารถเก็บรักษาผลิตผลได้นานที่สุด 5 วัน และ 12 วัน ที่อุณหภูมิห้องและอุณหภูมิ 7 องศาเซลเซียส

3. การศึกษาศักยภาพการผลิตและการตลาดผักอินทรีย์โครงการหลวง ประกอบด้วย

การศึกษาปัญหาการผลิตและการตลาดที่สำคัญของผักอินทรีย์ ได้แก่ ปัญหาโรคและแมลงรบกวนมา ได้แก่ ผลผลิตเสียหายในช่วงฤดูฝน (ผลผลิตเน่าเสีย รูปร่าง และสีผิดมาตรฐาน) ราคาผลผลิตต่ำบางฤดู และผลผลิตต่อพื้นที่ต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาต้นทุนการผลิตผักอินทรีย์ พบข้อสังเกตที่สำคัญ คือ ปัญหาผลผลิตต่ำ การใช้ปุ๋ยหมัก/อินทรีย์ในการผลิตน้อย ต้นทุนการผลิตสูงเนื่องจากใช้ปัจจัยการผลิตที่มีราคาสูง ผลผลิตต่ำในฤดูฝนโดยเฉพาะพืชตระกูลสลับ และราคารับซื้อผลผลิตต่ำกว่าต้นทุนการผลิต (ผักกาดกวางตุ้ง) สำหรับการศึกษาระยะเวลาส่งมอบผลผลิต ศูนย์ฯ ที่มีระยะส่งมอบผลผลิตตั้งแต่เกษตรกรถึงโรงคัดบรรจุเชียงใหม่เกินกว่า 24 ชั่วโมง ได้แก่ ฟุ่งหลวง แม่สะป๊อก วัดจันทร์ และห้วยน้ำริน โดยเก็บผลผลิตที่โรงคัดบรรจุของศูนย์ฯ หรือที่เกษตรกรนานถึง 44 ชั่วโมง และผลการศึกษาต้นทุนการจัดการผลผลิตและขนส่ง พบว่า ศูนย์ฯ ฟุ่งหลวง สถานีอินทนนท์ และศูนย์ฯ แม่สะป๊อก มีต้นทุนการจัดการผลผลิตและขนส่งสูง ซึ่งต้นทุนดังกล่าวยังไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาผลผลิต ส่วนการศึกษาประสิทธิภาพการส่งเสริมและประสิทธิภาพการจำหน่าย พบว่า ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 มีมูลค่าการผลิตสูงกว่าปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ร้อยละ 15.91 และมีเพียงศูนย์ฯ ฟุ่งเรืองที่มีผลส่งมอบเกินร้อยละ 80 และค่า SD. ไม่เกินร้อยละ 25 ตามมาตรฐานของมูลนิธิโครงการหลวง ส่วนมูลค่าการจำหน่ายเพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ร้อย

ละ 28.17 ซึ่งเพิ่มขึ้นในทุกช่องทางการจำหน่าย โดยตลาดอื่นๆได้ตลาดบริการและตลาดส่งออก เพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมาคือ หน่วยขายเคลื่อนที่ และตลาด modern trade

จากการศึกษาดังกล่าวนำมาสู่แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดผักอินทรีย์ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมปัจจัยการผลิต การส่งเสริมการรวมกลุ่มทำปุ๋ยหมัก/อินทรีย์และชีวภัณฑ์ใช้เอง ส่งเสริมการผลิตในโรงเรือนเพื่อลดปัญหาในฤดูฝน การพัฒนาเทคนิคการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ การวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับข้อมูลและการจัดการแผนปลูกที่ดี การติดตามและประเมินปริมาณและคุณภาพผลผลิตอย่างใกล้ชิด การปรับเปลี่ยนเวลาจัดเก็บผลผลิตของเกษตรกร การจ้างหรือขอความร่วมมือเกษตรกรในการคัดและตัดแต่งผลผลิตเบื้องต้นเพื่อลดเวลาในการจัดการผลผลิต พัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการผลผลิตและขนส่งเพื่อลดค่าใช้จ่ายของศูนย์ฯ

